

«Τι νέα;»

Από το βιβλίο **ΜΝΗΜΟΝΙΟ ΘΕΣΜΙΚΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ** του René Laffite και της ομάδας «Προς μια Θεσμική παιδαγωγική».

μετάφραση: Χάρης Παπαδόπουλος

Ένας Τόπος

Όλα τα παιδιά μπορούν να πάρουν τον λόγο. Το «Τι νέα;» είναι ένας από τους Τόπους του λόγου της τάξης.

Μια σύναξη για να μιλήσεις...

...που έχει μια λειτουργία εξάσκησης στον λόγο αλλά λειτουργεί ταυτόχρονα και απελευθερωτικά. Υποδεχόμαστε, πέρα από τον μαθητή, το παιδί. Αποτελεί καμιά φορά την ευκαιρία για κάποια παιδιά να μοιραστούν ένα φορτίο πολύ βαρύ. *Ανοίγει χώρο για τα υπόλοιπα.*

- Να μιλήσεις...
 - για τα νέα από την τελευταία φορά που ειδωθήκαμε...
 - για τον έξω κόσμο: οικογένεια, σχολείο, συνοικία, πόλη, χώρα, κόσμος...
 - και για τον «εσωτερικό»: ο τρόπος που το βιώσαμε...
- Να πεις στους άλλους...
- Δεν είναι ένας μονόλογος, οι άλλοι υπάρχουν και αντιδρούν, έχουν κι αυτοί να πουν
- Οι άλλοι αντιδρούν... επειδή ακούνε: το «Τι νέα;» μας εξασκεί επίσης να ακούμε τον άλλο.

Η επιθυμητή διάταξη του χώρου

Στη λογική του «κύκλου», όλη η τάξη είναι εκεί, έτσι που να μπορούμε να βλέπουμε (δεν είναι πάντα εύκολο, εξαρτάται από τον αριθμό των παιδιών και τον χώρο...).

Χρόνος και τόπος καθορισμένοι

- Γενικά το πρωί («γέφυρα» ανάμεσα στο σπίτι και το σχολείο).
- Τουλάχιστον δυο φορές την εβδομάδα.
- Γύρω στα 30' λεπτά. Μπορεί να συμβεί να μην φτάσει ο χρόνος για να μιλήσουν όσοι θέλουν: το μεταφέρουμε, θα μιλήσουν πρώτοι την επόμενη φορά. Μπορούμε επίσης να επιμηκύνουμε λίγο τη συνεδρία.

Μια «επιδέξια» προεδρία

Είναι μια σύναξη λιγότερο «επίσημη» από το Συμβούλιο, για παράδειγμα. Εδώ δεν παίρνουμε αποφάσεις. Η ανταλλαγή είναι πιο χαμηλόφωνη, πιο οικεία. Υποδεχόμαστε τον καθένα με ό,τι τον απασχολεί και με το όποιο γλωσσικό του επίπεδο. Αφήνουμε χρόνο στο παιδί, παρότι ο χρόνος είναι περιορισμένος: δεν είναι εύκολο.

Στην αρχή, είναι λοιπόν ο ενήλικος που προεδρεύει. Το περιεχόμενο είναι κάποτε ανιαρό, προφανώς συχνά κοινότοπο, αλλά επίσης καμιά φορά συναρπαστικό, και κάποτε συγκινητικό.

Όστε λοιπόν, εξίσου αν όχι περισσότερο από αλλού, είναι απαραίτητη η ασφάλεια. Δεν πρόκειται για τυπικότητες, η ασφάλεια δεν εξασφαλίζεται με διατάγματα, απαιτούνται ορισμένες προϋποθέσεις.

Το «Τι νέα;» είναι συχνά ένα σημείο ανάδυσης του ασυνείδητου, έτσι χρειάζεται να αποφεύγει κανείς να κάνει και να λέει οτιδήποτε. Κωδικοποιούμε τις απαραίτητες συνθήκες για την συγκρότηση και τη λειτουργία ενός εκπαιδευτικού και θεραπευτικού περιβάλλοντος στην φόρμουλα «Τ-Ο-Ν-Γ» (Τόπος, Όριο, Νόμος, Γλώσσα).

Νόμοι, τελετουργικό

Όπως και για το Συμβούλιο ή την Επιλογή των κειμένων. «Ακούω αυτόν που μιλάει... δεν κοροϊδεύουμε... ο νόμος της εχεμύθειας: “δεν επαναλαμβάνω αλλού αυτά που άκουσα εδώ...”»

Ένας ενδεικτικός τρόπος διεξαγωγής:

- Ο πρόεδρος ανοίγει την συνεδρίαση: «Το “Τι νέα;” αρχίζει...»
- Γράφει τα ονόματα αυτών που θέλουν να μιλήσουν. Οι «μικροί» (ή αυτοί που δεν μιλάνε συχνά) προηγούνται (αλλά όχι συστηματικά: πρέπει επίσης να μάθουν να περιμένουν...).
- Το τελετουργικό καθυστεράζει. Όταν κάποιος λέει κάτι το προσωπικό, το αγχωτικό, είναι σημαντικό ο καθένας να ξέρει ότι πάντοτε θα γίνεται το ίδιο. Για παράδειγμα:
 - Ο Χ. μόλις είπε: Το γατάκι πέθανε...
 - Πρόεδρος: Ποιος θέλει να πει κάτι; Ο ενήλικος – η ένα παιδί – θα έχει «λόγια για τα το πει» (βλ. παρακάτω)
 - στη συνέχεια: Χ, θέλεις να προσθέσεις κάτι
 - και: νομίζω ότι μπορούμε να πάμε παρακάτω.
- Ο πρόεδρος κλείνει τη συνεδρίαση: «το “Τι νέα;” τελείωσε!».

Αυτό σημαίνει: Είμαστε στην τάξη, μπορούμε να ξαναπιάσουμε τη δουλειά μας.

Τι λένε στο «Τι νέα;»;

Γενικά

- Αρχικά, καμιά φορά υπάρχει σιωπή ή περίπου. Τα παιδιά λένε αυτά που (νομίζουν ότι) πρέπει να πουν.
- Στα παιδιά αρέσει (προπάντων στα μικρά) να διηγούνται αυτά που έχουν κάνει: *ποδήλατο... τηλεόραση... έπαιξα... έφαγα τηγανιτές πατάτες...*
- Αυτό που τα ενδιαφέρει: τα ηλεκτρονικά παιχνίδια, οι μόδες, ...
- Νέα της οικογένειας, τα γενέθλια.

- Φέρνουν δώρα για την τάξη (αντικείμενα για το τραπέζι της έκθεσης), επιδεικνύουν μια κατασκευή με Lego... Μια ευκαιρία να μπου στην τάξη με το αντικείμενο (βλ. *Τα χαλίκια του Νικόλα*, σελ.//////).

Όταν αυτοί που θα ήθελαν να μιλήσουν αισθανθούν ασφαλείς, τότε στο «Τι νέα;» έρχονται...

- νέα πιο προσωπικά: η μητέρα μου είναι έγκυος... οι γονείς μου χωρίζουν... θα αλλάξουμε τράπεζα...
- καμιά φορά θέματα πιο «τραγανά», που σχετίζονται με απαγορεύσεις, με ταμπού: κλέψαμε κεράσια..., ο ξάδελφός μου έκλεψε ένα μηχανάκι... ο πατέρας μου ήταν μεθυσμένος... ο ξάδελφός μου πήρε ναρκωτικά... ο θείος μου με χτυπάει συχνά στον πισινό...

Προσοχή λοιπόν στις μυθοποιήσεις: «Το έκανες στ' αλήθεια;...» Είναι σημαντικό εδώ να υπενθυμίζουμε τις μείζονες απαγορεύσεις (κλοπή, φόνος, αιμομιξία) - σε ορισμένα περιβάλλοντα δεν είναι κατ' ανάγκη εμπεδωμένες (βλ. JCCO ////σ. 45)

- μπορεί να ακούσουμε ακόμη και: η μητέρα μου είπε ότι ήθελε να σκοτωθεί... ένας άντρας χτυπήθηκε με τον πατέρα μου, ο πατέρας μου μάτωσε...
Όταν ένα νέο είναι τραυματικό, τόσο για την ομάδα όσο και για τον «δράστη» ή τον δάσκαλο, τότε περισσότερο από ποτέ τα λόγια είναι αναγκαία. Αν μην τι άλλο «μια ανθρώπινη φωνή... στιδήποτε...» (βλ. Tosquelles, Miloud σελ. 134) ή πολύ απλά η αλήθεια: *είμαστε πολύ συγκινημένοι, δεν ξέρουμε τι να σου πούμε, αλλά είμαστε μαζί σου, δεν είσαι μόνος...*
- Καταφτάνουν επίσης καμιά φορά, όνειρα, φαντασίες: δίχως να τα αρνηθούμε, μπορούμε να παραπέμψουμε στην Επιλογή των κειμένων όπου τίθεται τελετουργικά στον συγγραφέα η ερώτηση: *είναι αληθινή ιστορία ή φανταστική;* (βλ. σελ. 43).
- Νέα (φαινομενικά) πιο αντικειμενικά: *Δεν μπόρεσα να αγοράσω το χαρτί για την τάξη... είδα τον Χ. (έναν παλιό μαθητή)... σας στέλνει τους χαιρετισμούς του... το τσίρκο που θα πηγαίναμε την Παρασκευή φεύγει αύριο, ο κύριος μου το είπε...*
- Μεγαλώνοντας, εξελίσσεται κανείς προς πληροφορίες ευρύτερες (γειτονιά, πόλη, χώρα, κόσμος). Πράγματι, δεν υπάρχει αληθινά διαβάθμιση, το κάθε «Τι νέα;» είναι μοναδικό.

Κάποια χρήσιμα σημεία για την προεδρία του «Τι νέα;»

- Μετά από μια παρέμβαση (προπάντων στο ξεκίνημα) αφήστε να ακουστούν οι συνδέσεις: *κι εγώ επίσης... αυτό με κάνει να σκεφτώ το...* Από την άλλη χρειάζεται να «μαζέψουμε» την κουβέντα αν ξεχνάμε πολύ ποιος μίλησε: *μιλάμε γι' αυτό που μόλις μας είπε ο Χ...*
- Χρησιμοποιείτε επαγωγικές ερωτήσεις, για να διευκολύνεται το «εγώ»: *και εσύ, τι σκέφτηκες;... πώς ένοιωσες;...* Τα παιδιά, με τη σειρά τους, θα χρησιμοποιήσουν αυτόν τον τύπο παρέμβασης. Εδώ είναι που ρυθμίζεται η «μουσική»: η έγνοια για τον άλλο, ο σεβασμός γι' αυτό που λέει και που αισθάνεται.
- Το μοίρασμα του λόγου ρυθμίζεται με βάση μια άτυπη προτεραιότητα που δεν μπορεί πάντοτε να εξηγηθεί στην ομάδα.
 - ο προηγούνται οι μικροί (που μπορεί να ξεχάσουν αυτό που θέλουν να πουν)
 - ο Χ., που δεν μιλάει συχνά
 - ο Ψ. που γνωρίζει καλά τον Χ. (που μόλις μίλησε) ή πάλι, ακριβώς, όχι ο Ψ., αλλά μάλλον ο Ζ., που συχνά μπορεί να εντοπίσει τη βαθύτερη σημασία αυτού που ειπώθηκε, κτλ.

- Αξιοποιείτε αυτό που αισθάνεστε: μπορεί μήνες μετά από το ξεκίνημα του «Τι νέα;» το ένα ή το άλλο παιδί να επαναλαμβάνει ακούραστα: *γύρισα στο σπίτι, έφαγα το βραδινό μου, είδα τηλεόραση, πήγα να κοιμηθώ...*, φαινομενικά, τίποτα. Ένας λόγος κενός που καταλήγει να είναι φοβερά βαρετός: κι αν ήταν αυτό, το μήνυμα; Να εκφράσει σε ποιο βαθμό η ζωή, γι' αυτό το παιδί, είναι κενή, μονότονη... Θεωρήστε την ημέρα που το παιδί θα πει ξεκάθαρα *έπληττα* σαν ένα μεγάλο βήμα γι' αυτό.

Κανόνες που δεν πέφτουν από τον ουρανό

- Μην αφήσετε μια παρέμβαση να πέσει μέσα στη σιωπή (αλλά η σιωπή είναι καμιά φορά μια απάντηση).
- Όταν παρουσιαστεί αυτό, με όσο το δυνατόν πιο απλές λέξεις (βλ. F. Dolto):
 - ο πέστε την αλήθεια (χωρισμός, θάνατος... Βλ. παρακάτω: «Μαλίκ, ο θάνατος, οι λέξεις», σελ. ///)
 - ο θυμίστε τους κοινωνικούς και πολιτισμικούς νόμους (απαγόρευση της αιμομιξίας, απαγόρευση της κλοπής, του φόνου...)
 - ο ξεκαθαρίστε τους ρόλους, τις θέσεις, όταν φαίνονται να συγχέονται (εκπαιδευτικός/γονείς, φίλοι/αδελφοί και αδελφές...)
- Ο καθένας μιλάει με τα δικά του λόγια, το γλωσσικό του επίπεδο (εξίσου το «τι εννοείς μ' αυτό, όταν λες ότι σε ενόχλησα;» με το «μου συνέβη κάτι κουφό» ή «όταν έρχεται ο πατριός μου στο σπίτι, κάθε φορά γίνεται της πουτάνας»). Είναι ένα σημάδι εμπιστοσύνης. Ένα παράκαιρο μάθημα λόγου θα μπλόκαρε την έκφραση (στο «Τι νέα;» δεν είμαστε εκεί γι' αυτό). Αυτό δεν εμποδίζει να ευνοούμε την αποσαφήνιση διευκρινίζοντας τις ακριβείς λέξεις (φυσικοί γονείς, θετοί γονείς, μπαμπάς/μαμά, ο πατέρας/η μητέρα...)
- Προσοχή στις εισβολές (ακόμη και με καλή πρόθεση) των γονέων ως προς το «Τι νέα;». Ως εκπαιδευτικός μπορώ να δώσω εξηγήσεις περί τίνος πρόκειται («Η ανάπτυξη του προφορικού λόγου» αποτελεί μέρος των επίσημων οδηγιών), ως εγγυητής των νόμων της τάξης, όπως και της ασφάλειας των προσώπων, δεν μιλάω για το περιεχόμενο («νόμος της εχεμύθειας»): ο καθένας στη θέση του.

Μεσοπρόθεσμα

Κάποιες δυνατότητες για να εκπαιδεύσουμε τα αντανάκλαστικά μας (είναι ένα θέμα «ωρών πτήσης»):

- Καταρχήν να εφαρμόζουμε το «Τι νέα;» στην τάξη μας!
- Να φέρουμε ένα απόσπασμα από το «Τι νέα;» στην κλειστή ομάδα για να το συζητήσουμε με άλλους (βλ. σελ. ///)
- Να διαβάσουμε και να ξαναδιαβάσουμε μονογραφίες (βλ. μονογραφίες)
- Να συμμετέχουμε σε ομάδες διαλόγου (σεμινάρια Θ.Π., βλ. σελ. 365)
- Να χρησιμοποιήσουμε ορισμένα βιβλία της F. Dolto και προπάντων ορισμένες από τις πρόχειρες απαντήσεις της σε παιδιά: *ο Λακάν, στη γλώσσα των επτάχρονων παιδιών...*
- Μερικά βιβλία (βλ. πιο κάτω).

Όπως για το Ελεύθερο κείμενο, την εφημερίδα ή το Συμβούλιο: ορισμένες προφυλάξεις, μην μένετε μόνος... Πρώτα ζει κανείς, στην συνέχεια τσιμπάει, αργότερα καταλαβαίνει. Στο μεταξύ, τα παιδιά μιλάνε, μαθαίνουν και μεγαλώνουν.

Δυο άλλοι Τόποι συχνά ξεχασμένοι

Λίγο πριν το σχόλασμα, **ο απολογισμός-«Δελτίο καιρού»** είναι κατά κάποιον τρόπο συμμετρικός με το «Τι νέα;». Ο καθένας δείχνει με ένα σημάδι του χεριού τι καιρό έχει κάνει, γι' αυτόν, σήμερα. Γροθιά σφιχτή είναι *θύελλα*, *δεν είμαι καθόλου ευχαριστημένος στ' αλήθεια*· μισάνοιχτο το χέρι είναι *σύννεφα*· ορθάνοιχτο το χέρι είναι *ήλιος*, *είμαι πολύ ευχαριστημένος αυτή τη μέρα*. Μπορεί να προσθέσει κανείς και σύντομα σχόλια. Σε λίγα λεπτά, έχουμε μια ιδέα για τον τρόπο που το κάθε παιδί ατομικά βίωσε σήμερα την τάξη. Έτσι με το «Τι νέα;» και τον *Απολογισμό-Δελτίο καιρού* η ημέρα στην τάξη ανοίγει και κλείνει σε ένα επίπεδο ιδιαίτερα ατομικό. (Βλ. Miloud, σελ. 22 σημείωση 5).

Το **κουτί των ερωτήσεων** είναι ένας άλλος Τόπος λόγου της τάξης. Ο καθένας μπορεί να καταθέσει εκεί κάθε ερώτηση που τον απασχολεί, υπογεγραμμένη ή όχι. Ο ενήλικος ή καμιά φορά ένας μαθητής, απαντάει δημόσια (είναι προτιμότερο να ανοίξει κανείς εκ των προτέρων το κουτί και να προετοιμάσει τις απαντήσεις του). Ορισμένα παιδιά προτιμούν αυτόν τον Τόπο συγκριτικά με άλλους για να μιλήσουν (βλ. *Ο λόγος της ομάδας*, σελ.//// καθώς και σημείωση 126).

*

Το «Τι νέα;» είναι λοιπόν συχνά, για ένα παιδί, μια ευκαιρία να μην αισθάνεται πια μόνο του στον κόσμο αλλά και, καμιά φορά, η δυνατότητα να μοιραστεί ένα πολύ βαρύ φορτίο, επειδή ξέρει ότι εδώ θα το υποδεχθούν μέσα σε ασφάλεια. Αυτή η σύνδεση ή αποκατάσταση του κυκλώματος μιας ανταλλαγής που διακόπηκε, και που την στηρίζουν με τη σειρά τους και άλλοι θεσμοί και άλλες περιστάσεις μέσα στην τάξη, επιτρέπουν συχνά στο παιδί να ξαναβρεί νόημα, διάθεση για ζωή, και να μεγαλώσει. Όπως με τον Μαλίκ, π.χ. στην τάξη του (βλ. σελ. ///).

Αλλά αυτό που λέει το τάδε παιδί στο «Τι νέα;» δεν έχει χρησιμότητα μόνο γι' αυτό το ίδιο. Ο λόγος του επιφέρει επίσης ένα αποτέλεσμα – λιγότερο ή περισσότερο εντοπίσιμο – πάνω στους άλλους, την ομάδα (βλ. σελ. ///), την τάξη (συμπεριλαμβανομένου, ασφαλώς, του εκπαιδευτικού): ένα αποτέλεσμα διακλάδωσης του νοήματος, χειρισμού των σιδηροδρομικών κλειδιών, ξεδιπλώματος εκ νέου, τακτικού μεταβολισμού των ατομικών και συλλογικών βιωμάτων. Ο Patrice Buxeda καταθέτει την μαρτυρία του στο κείμενο που ακολουθεί. ...